

Bogoslovska
SMOTRA

predavanja

**KRSTITI U CRKVU »MALO STADO« ILI
»VELIKI NAROD«?**

DR TOMISLAV J. ŠAGI-BUNIĆ

1. Teško je zamisliti suvremenog katolika, a pogotovo svećenika, kojemu se ne bi nametalo pitanje, kakav će izgled imati Crkva budućnosti. Istina, možda se relativno lako mogu otkriti dvije kategorije katolika za koje se dobiva dojam kao da taj problem u pravom smislu za njih ne postoji. Jedna kategorija su tzv. »mlaki« kršćani koji same sebe smatraju katolicima naprosto zato što su naslijedili tu tradiciju, ali za veću zauzetost i brigu oko Crkve »nemaju vremena«. Druga grupa su »gorljivi« katolici koje bismo mogli nazvati »apokaliptičarima«; oni grozničavo traže nove objave, govore o viđenju i proročanstvima koja se imaju zbiti skoro, pripremaju se za velike stravične događaje u kojima će nebeske sile zahvatiti u svjetska događanja na odlučujući način; njihov je pogled, istina, sav okrenut prema nekoj neposrednoj budućnosti, ali to što njih zaokuplja nije pitanje kakav će izgled imati Crkva budućnosti, već iščekivanje kako će Bog strahovitom gestom u tren oka kazniti protivnike, istrijebiti ih s lica zemlje nekom stravičnom kaznom. Istina je da ima katolika jedne i druge od tih kategorija, ali jedno bar možemo biti sigurni: nema ih na ovom našem skupu, jer takvi ne dolaze na svećeničke teološko-pastoralne tjedne; nemaju za to vremena, ili ne vide svrhe.

2. Za sve vjernike, međutim, koji misle o budućnosti Crkve na zemlji, postavlja se jedno odlučujuće preliminarno pitanje: da li je ta budućnost Crkve na zemlji ovisna o nama sadašnjim vjernicima, i uolikoj je mjeri ovisna o nama? Očito, to se pitanje na osobit način postavlja pred sadašnje generacije svećenika. Ono u ovoj sadašnjoj situaciji svijeta prvenstveno zadobiva oblik pitanja o *potrebi prilagođavanja Crkve*. Svi koji misle

da kršćanstvo i Crkva imaju još neku buduću ulogu unutar događanja ovoga svijeta, tj. da se mi kršćani ne smijemo u ovaj čas ponašati kao da je sad već nastupio svršetak svijeta i da se samo čeka Kristov dolazak i konačan sud svijetu, svi takvi složno smatraju da je neko prilagođavanje Crkve potrebno, dapače, neminovno. Međutim, s obzirom na ulogu koja u tom procesu prilagođavanja pripada ljudima, postoji golema razlika u shvaćanju između kršćanskog Zapada i kršćanskog Istoka, razlika koju bismo gotovo mogli označiti kao fundamentalnu. Kršćanski Zapad — a to znači u ovom slučaju i katolici i protestanti — više je, po svom temeljnom ljudskom stavu, aktivistički raspoložen: smatra da od smišljene vjerničke akcije budućnost Crkve uvelike ovisi. Ponekad se čak dobiva dojam kao da mi zapadnjaci smatramo da od našeg ljudskog roda i poduzimanja ovisi sve, a na svaki način da je ulog ljudi, posebno ulog svećenstva kod katolika, bitan za zemaljsku budućnost Crkve. To naš narod izražava poznatom rečenicom: »Po svećenicima vjera ide gore i po svećenicima vjera ide dolje.« Stav kršćanskog Istoka u tom pogledu veoma je precizno izražen u nedavnoj Primjedbi teologa Carigradske patrijarhije na dokumentat što ga je o krštenju, euharistiji i svećeništvu objelodanila Komisija Ekumenskog vijeća Crkava za vjeru i crkveno ustrojstvo, u izradi kojega su sudjelovali i katolički teolozi. Tu se u vezi s promjenama u Crkvi kaže među ostalim ovo: »Promjene se ne mogu 'izazvati', čak se ne mogu ni priželjkivati, niti su one potrebne (bar što se tiče pravoslavne teologije i tradicije), nego promjene *nastaju same od sebe*, iz dubine same Crkve i preko Crkve, u ime Duha Utješitelja i energijom Utješitelja« (vidi: *Glasnik*, Sl. list SPC, 1977, br. 11, str. 241; preneseno iz *Episkopsis* od 15. IX.1977.).

Iako će taj stav Istoka bez sumnje biti pretjeran, ipak je dobro da ga mi zapadnjaci shvatimo bar kao *memento*, jer je sigurno da smo mi skloni preveliku ulogu pripisati svojoj ljudskoj proračunatosti i svojoj ljudskoj akciji, sasvim nezavisno od toga jesmo li po svojoj nastrojnosti većma — kako se to danas kaže — konzervativni ili većma progresivni. Bilo da mnogo truda ulažemo u izvođenje naslijeđenih aktivnosti staroga oblika, bilo da grozničavo tražimo nove oblike aktiviteta, mi smo uvijek u opasnosti da premalo imamo u svijesti da je u Crkvi pravi i istinski Djelatnik Krist Gospodin po svome Duhu Svetome, a da naša mudrost, naša proračunatost, naša djelatnost mogu postići pravu plodovitost jedino ako su strogo ministerijalne, tj. da smo u stvaranju odluka o tome što da se radi sasvim obuzeti time da u Duhu Svetome otkrijemo što Krist hoće da danas preko nas radi u ovom sadašnjem svijetu, a u samom aktivitetu opet neprestano nošeni poniznom sviješću da djelotvornost i uspješnost u pravom smislu dolazi od njegove moći i sile s visine. Uslijed takve naše zapadnjačke nastrojnosti može se dogoditi da nekako smetnemo s uma da je kršćanstvo prije svega život, a tek onda akcija koja normalno proistječe iz života.

3. Tri su temeljna *modela* za Crkvu budućnosti koja se mogu izdiferencirati iz današnjih razmišljanja, — a u neku ruku i iz danas uočljivih poduzimanja, — u pravcu kršćanske budućnosti u svijetu koji nastaje. To su modeli *naroda*, *malog stada* i *kvasca*. Crkva u budućem svijetu može, načelno, pružati izgled ili velikog naroda ili malog stada, ili može — imajući u vidu situaciju koja se sve više nameće — ozbiljno pretendirati samo na to da bude tek skromni i više-manje nevidljivi *kvasac* koji sas-

vim nenametljivo — ne samo bez mogućnosti da demonstrira nego i bez želje za izrazitom manifestativnošću — ide za tim da se sve brašno uskisne (usp. Lk 13, 20—21; Mt 13, 33). Sva ta tri modela vuku podrijetlo iz Biblije; i očito je da su u izvornom smislu ta tri aspekta kršćanstva i Crkve kojima se kazuje što Crkva jest i što mora biti u svako doba svoga zemaljskog putovanja, to jest da njihovo značenje nije alternativno, već komplementarno. Novost je u tome što se oni danas počinju uzimati kao neki modeli, a to znači u neku ruku alternativno, iako nitko ne misli nijekati da Crkva mora uvijek biti i jedno i drugo i treće. Stvar je u tome što se misli da se sva tri aspekta ne mogu jednakom snagom očitovati u svako doba, pa da je stoga potrebno da se Crkva zna u pravo vrijeme odlučiti kojemu će aspektu posvetiti više pažnje, na što će postaviti veće naglaske, a sve to ovisno o konkretnoj situaciji svijeta u kojemu živi i o stvarnim mogućnostima koje joj ta situacija pruža. Kod toga se dakako ima pred očima na osobit način dosadašnje povijesno iskustvo uzeto općenito, kao i iskustvo stečeno na posebnim povijesno-geografskim prostorima. Naročito je danas zaoštrena alternativa između modela *naroda* i modela *malog stada* u ovom obliku: Crkva se — općenito govoreći — kroz više od tisuću petsto godina priučila živjeti u modelu »velikog naroda«; taj model kao takav, tj. u svome povijesnom obliku, postaje suvremenom i budućem svijetu naprosto nemoguć, on je već sada prazna iluzija, Crkva i kršćani moraju se pomiriti s time da u budućnosti mogu biti tek »malo stado« unutar pojedinih naroda, pa onda logično sam razbor traži od njih da bez oklijevanja počnu svoje akcije i svoje institucije podešavati prema modelu »malog stada«, ne gubeći se dalje u nastojanjima da sačuvaju ono što je već ionako nepovratno propalo.

Za našu je svrhu potrebno da nešto reknemo o svakom pojedinom od tih aspekata, odnosno modela.

4. Aspekt Crkve kao *kvasca* možda je — bar govoreći općenito — bio najbljeđi u kršćanskoj svijesti tijekom dugih stoljeća, on je jamačno najmanje prisutan i najmanje djelotvoran i u svijesti današnjeg svećenstva. To je sigurno šteta, jer odsutnost ili preslaba prisutnost toga aspekta u svijesti žive crkvene zajednice, a posebno onih koji profesionalno rade na izgradnji Crkve, ne može ostati bez posljedica za Crkvu i za svijet, koje se tragično pokazuju u kriznim povijesnim situacijama, kad odjednom moramo konstatirati kako je naše kršćanstvo plitko, kako je malo prodrlo u dubine bića ljudi i naroda, kako lako izbiju u prvi plan strasti i mržnje koje kao plima, čak kao bujica, zahvate i mnoštva deklarativnih kršćana, pa se jave zločini koji zaprepašuju: kao da i nije bilo dvomilenijske povijesti Kristova spasenja, kao da nikad nije Križ Kristov zaboden u ovu zemlju, i kao da nikad nije bilo uskrsnog jutra, ni ognjenih jezika Duha Svetoga. Na tom je modelu kvasca, čini se, bilo izgrađeno staro kontemplativno monaštvo. Prorokom toga modela za kršćansku budućnost može se smatrati osnivač Male braće Isusove Charles de Foucault: on je inaugurirao tihu i nenametljivu prisutnost evandeoske egzistencije unutar svijeta koja ne želi prozelitizirati ni docirati, već samo zračiti i grijati ledenu zbilju. Na tom modelu već niz godina niču različite skupine i pokreti.

Sigurno je da model »kvasca« ima veliku važnost za kršćansku budućnost, da je to upravo imperativ sadašnjega časa. Međutim, tragično bi

bilo ako bismo mislili da je dosta što takav model promiču pojedine grupe i pojedinačni sveći. Apsolutno je nužno da misao na taj model »kvasca« postane komponenta svakoga pastoralnoga rada, da ona bude prisutna u svemu apostolatu. Ona će nas čuvati od opasnosti ideologizacije, od napasti da Crkvu shvatimo prvenstveno kao čvrstu i monolitnu organizaciju, kao neku akcionu i udarnu grupu, kao nešto nalik na kakvu političku stranku.

Mislim da nam taj model mora posebno biti pred očima u radu i djelovanju naše kršćanske štampe i u korištenju drugih sredstava komunikacija. Moje je uvjerenje da model Crkve kao »kvasca« ne možemo uzeti kao dominantan model za izgradnju Crkve budućnosti u spomenutom alternativnom smislu, jer bi to — čini se — značilo svojevrsnu demisiju Crkve s obzirom na njezinu dužnost da bude jasno prisutna u čovječanskoj javnosti kao izdiferencirana grupa ljudi koja ne označuje samo Božju spasenjsku prisutnost u čovječanstvu nego je i glasno navješćuje. Ali mi se jednako čini da bi u kršćanskoj štampi, i općenito u sredstvima komunikacija, model »kvasca« morao biti dominantan, jer bi ta sredstva u budućnosti prvenstveno morala tako djelovati da bez usiljavanja i nekako neprimjetno, zahvate što više ljudi, bez obzira jesu li već kršteni ili su inderferentni ili čak protivnici; da riječ Božjega svjetla neopazice prodire i zaokuplja i njihovo srce, da se ugnijezdi u dušama i da mijenja mentalitete. Tek je pet stotina godina otkako se pojavila štampa, pa još nismo uspjeli stvoriti odgovarajuću teološku prouku svega što dolazi pod imenom društvenih komunikacija: odatle nejasnoće i neadekvatnosti; ipak mislim i naslućujem da je najveća mogućnost koju kršćanstvo ima kroz ta sredstva baš u tome da kroz njih djeluje kao kvasac.

5. Aspekt Crkve kao »malog stada« uvijek je u kršćanstvu bio nekako prisutan, a danas ga velik broj teologa — kako rekosmo — smatra modelom koji će morati biti dominantan u budućnosti, koji će upravo biti jedini moguć. Po tom su se modelu tijekom povijesti stvarale skupine revnih kršćana koje su se oformile kao redovničke zajednice, misao o »malom stadu« tješila ih je u časovima kriza i nerazumijevanja, i omogućavala im da prevladaju sve teškoće. To se posebno jasno očituje — rekao bih — tamo od srednjega vijeka, a ostaje i do danas. U posljednja se stoljeća ta misao čak javljala kao oznaka za kler. Kako god je ta misao veoma važna i snažna kao izvor utjehe za malu skupinu vjernih, te je bila uporište za snagu i hrabrost da se podnesu suprotivštine, omalovažavanja i sramoćenja od strane mnoštva i vladajućeg javnog mnijenja, ipak ona nije lišena svojih slabih strana i nosi sa sobom određene opasnosti. Ona veoma lako vodi u odvajanje, separatizam, zatvaranje u sebe, u izgradnju svijesti o elitnosti, a dakako onda i u svojevrsnu više ili manje prikrivenu oholost, koja biva to pogubnija što više postaje staleška. Očito je da je ta misao, ukoliko je postala alternativno dominantna u odnosu prema modelu Crkve kao mnogobrojnog naroda, pothranjivala stvaranje mnogobrojnih heretičkih sljedbi. A i same popratne pojave u vezi s postankom srednjovjekovnih i kasnijih crkvenih redova dovoljno upozoravaju na tu opasnost odjeljivanja, zatvaranja, elitizma. Svatko zna da se kao nuspojava stvorila pojava, da se za crkvenu većinu upotrebljava kvalifikacija *svjetovnosti* (svjetovno svećenstvo, svjetovnjaci), za razliku od redovnika i redovnica, koji u tu svrhu čak odbacuju svoje krsno ime kao svjetovno, da bi uzeli novo »sveto« ime (to nije samo zapadna poja-

va!), dok bi za prve kršćane bilo nešto nečuvano da se smatraju svjetov-
nima, jer su se oni odijelili od svijeta kad su pošli za Kristom po krštenju.
Bilo je nastalo poimanje da je svetost nešto redovničko, a laici da više
manje ne mogu postati sveti, osim ako se priključe redovnicima (Treći
redovi!), pa je onda i specifično monastička duhovnost postala također
osnovica svetosti klera, tzv. svjetovnog. Ili još samo ova činjenica: od
srednjega vijeka redovnici i redovnice postaju braća i sestre (= fratri!) ka-
kogzohen, dok su se u početku svi kršćani međusobno nazivali braćom.

Te opasnosti postoje i danas ukoliko se model »malog stada« uzme kao
dominantni model za Crkvu budućnosti. Stoga i upozorava Karl Rahner,
koji inače zastupa da se budućnost Crkve mora zamišljati po modelu »ma-
log stada«, na te opasnosti ovako: »Kad kažemo da smo mi danas početak
malog stada, onda moramo najprije ukloniti krivo shvaćanje takve reče-
nice: »Malo stado« ne znači isto što i *geto* i *sekta*, jer se to jedno i drugo
ne konstituira brojem ljudi već jednim mentalitetom, koji ni u budućnosti,
još manje nego danas, ne smije postati mentalitetom Crkve, sasvim bez
obzira na to kako će njemačka Crkva biti ili postati brojčano velika ili
mala. Gdje se kod nas — naravski ne pod tom etiketom, ali faktički —
propagira mentalitet geta ili sekte pod izlikom da mi ionako jesmo ili pos-
tajemo malo stado Kristovo koje mora ispovijedati ludost vjere i križa,
moramo takav mentalitet sekte i geta najoštrije suzbijati u ime prave
vjere i autentičnog kršćanstva. Kad se ljudi u udobnom tradicionalizmu i
u dosadnoj pseudoortodoksiji, koji se straše mentaliteta današnjeg čovje-
ka i modernog društva, pozivaju na »malo stado«; kad ljudi — makar to
ne priznaju u stvari, ništa nemaju protiv toga da se oni koje muče nemirna
pitanja iz Crkve isele, jer će se onda moći opet u Crkvu uvesti mir i red,
i sve će u Crkvi opet biti kao prije, onda se u tom slučaju ne propagira
držanje koje odgovara malom stadu Kristovu, već jedan sitoposjednički
sektaški mentalitet. A taj je mentalitet to opasniji što ne nastupa pod
svojim vlastitim imenom, nego pozivajući se na pravovjernost, crkvenost
i strogi moral. Što je stado Kristovo u pluralizmu današnjeg društva ma-
nje, to manje smije preuzeti mentalitet geta i sekte, to većma mora biti
otvoreno prema van, to se točnije i odvažnije mora u svakom danom slu-
čaju pitati, gdje u stvari leže granice koje dijele Crkvu i nevjerni svijet.
Te granice sigurno ne leže ondje gdje ih želi postaviti jedan — na koncu
ipak komotan — tradicionalizam na najrazličitijim područjima Crkve«
(K. RAHNER, *Strukturwandel der Kirche als Aufgabe und Chance*, Frei-
burg i. Br. 1972, str. 32—33).

6. Ako promatramo dokumente II vatikanskog koncila, bili bismo sklo-
ni reći da je stav Crkve ipak da glavni model sadašnje i buduće Crkve
ima biti model »velikog naroda Božjega«, budući da je ideji Crkve kao
»naroda Božjega« u konstituciji o Crkvi »*Lumen gentium*« bez sumnje
dano tako povlašteno mjesto kao nijednoj drugoj. Promatranje Crkve kao
Božjeg naroda bilo je u Crkvi od početka duboko u svijesti. To je išlo
dotle da je to u prvim stoljećima postala jedna od značajnih tema polemike
između kršćana i pogana. Poganski su mislioci napadali kršćane što
sebe smatraju nekim »trećim rodom« (*tertium genus*) koji se razlikuje od
barbara (a njima su pogani pribrajali i Židove) i od Helena. Kasnije je
pojam naroda (nakon zadobivanja slobode), kao matični pojam za Crkvu,
dobivao sve više izrazito sociološke dimenzije, koje nisu u početku bile

tako prisutne; stoga se može reći, da se model »velikog naroda«, kako se on uzima u ovoj debati u vezi s budućnošću, razlikuje od prvotnog pojma naroda Božjega, i od pojma naroda Božjega kako je ocrtan u *Lumen gentium*. Zato to pitanje budućeg modela nije samim Koncilom riješeno. Kad govorimo o Crkvi kao »velikom narodu«, imamo pred očima konkretnu povijesnu kategoriju u kojoj je Crkva živjela kroz druga stoljeća, tako da uključuje poimanje »katoličkog naroda«, recimo francuskog, hrvatskog, slovenskog itd. Bitno je za tako shvaćen model »velikog naroda« to, da se pretpostavlja da svaki član Crkve kao naroda nije jednako snažno kršćanski vjernik po svome osobno stečenom uvjerenju i osobno stvorenoj odluci, nego da u Crkvi ima veoma mnogo ljudi koji su vjernici po tome što pripadaju narodnom mnoštvu u kojemu su se rodili i odgojili, čije su vrednote preuzeli nekako naravno, bez nekog osobnog razmišljanja i odlučivanja, često po tradiciji. Oni možda nisu jednako visoko svijesni vjernici kao neki obraćenici, ali ipak žive bitna kršćanska dobra kao dobra koja su naslijedili; oni imaju jedan mentalitet, prihvaćaju jednu ljestvicu vrijednosti; oni bi se možda našli u golemoj krizi kad bi bili istrgnuti iz svoje sredine, i kad bi se od njih tražilo da bez potpore svoje sredine stvore svoju vlastitu odluku o odnosu prema Kristu. Našli bi se kao riba na suhom.

Cijeli je problem u biti u ovome: mislimo li da će budući kršćani morati biti — ili moći biti — samo oni koji su do svoga vjerskog uvjerenja došli svojim izrazitim osobnim naporom (dakako uz milost Božju)? A da neće više biti mogućnosti da netko bude kršćanin unutar sredine koja ga nosi i podržava, makar je možda u sebi samome slab i ranjiv? Pa čak da takvo slabašno narodno kršćanstvo smatramo bezvrijednim, da ga omalovažavamo?

Bitno je za tako shvaćen narod, da on nije sastavljen samo od uspravnih i čvrstih, već i od kojekako ranjenih, kljastih, slabih, koje narod kao cjelina na svom putu prema Bogu podržava i nosi. Ima teologa koji misle da velik broj ljudi — po prirodi ili po okolnostima — i nije sposoban — bar de facto nije u mogućnosti — da dođe do strogo osobnog kršćanstva, a da ipak to njihovo konkretno kršćanstvo, kakvo već jest, nije bezvrijedno, ni u odnosu prema vječnom dostignuću blaženstva u kraljevstvu Očevu, ni u odnosu prema ovosvjetskim vrijednostima. Zato oni misle da je model »velikog naroda« bitan za svako, pa stoga i za *buduće kršćanstvo*. Crkva se, po njima, ne smije pomiriti samo s modelom »malog stada«, ona je dužna čuvati i proživljavati model »velikog naroda«. Dapače, ako su uvjeti dosadašnjeg proživljavanja »velikog naroda« došli u krizu i postali neupotrebljivi, Crkva mora izboriti i stvoriti nove uvjete za postojanje Crkve — »velikog naroda«. To je njezina fundamentalna dužnost, stoga to mora biti i moguće. Neispravno je i pogubno naučavati drukčije. Među ovim teozozima »velikog naroda« posebno je značajan kardinal Jean Daniélou, koji se već za trajanje Koncila odlučno založio za takav stav u knjizi »*L'oraison problème politique*« (Paris 1965; usp. *Sveci* KS, br. 4/5, str. 14—15, 36—40, 56).

7. U svjetlu tih dilema trebali bismo svakako promisliti sadašnju situaciju naše Crkve na ovim prostorima, te načiniti odgovarajuće opcije i stvoriti potrebne odluke za naš sadašnji pastoralni rad u smjeru budućnosti. Svakome je jasno da baš pitanje podjeljivanja sakramenta krsta,

te uvjeta i okolnosti koje su u vezi s tim, najdublje zasijecaju u te dileme oko modela Crkve. Stoga je organizacioni odbor i odlučio da na ovom Tjednu najprije bude govor o modelima.

Stanje je u ovaj čas u našoj Crkvi takvo da se faktična opredjeljivanja između *Crkve-velikog naroda* i *Crkve malog stada* svakodnevno zbivaju, posebno baš u vezi s krštavanjem, ali i s cjelokupnim procesom uklapanja novih vjernika u odraslu crkvenu zajednicu.

Ima još svećenika koji ne postavljaju velikih zahtjeva na roditelje kod krštenja njihove djece, tako da ona potrebna *moralna sigurnost* da će dijete kasnije doista biti i kršćanski odgojeno, ostaje dosta slabašna. Isto tako nisu pretjerano zahtjevni u vezi s katehizacijom kao preduvjetom za pristup k prvoj svetoj pričesti ili svetoj potvrdi, a da o vjeronaučnoj pripravi zaručnika za sakrament ženidbe i ne govorimo. Bez obzira na to jesu li toga svjesni, takvi duhovni pastiri očite ostaje na modelu *Crkve-velikog naroda*. Računaju da se ne može od svih tražiti da postignu blistavo svijesno osobno kršćanstvo; misle da je i broj važan, da ne treba odbaciti ni slabašno i ne baš previše angažirano prianjanje, jer će katolička zajednica kao cjelina nositi i jačati također takve svoje tek minimalno svijesne pripadnike.

Sve više, međutim, raste broj duhovnih pastira koji stvari i postupke zaoštavaju, posebno što se tiče krštenja male djece, a onda i katehizacije kao preduvjeta za primanje prve svete pričesti, i — posebno još — za primanje svete potvrde. Želimo da nam roditelji pruže što čvršću garanciju da će dijete poslije slati na kršćanski nauk, dapače da će sami konstantnom vjerskom praksom prednjačiti djetetu; inače — ne više baš rijetko — jednostavno uskraćujemo krštenje. Opći je smjer obnavljanja liturgije da se traži veća priprava i roditelja i kumova, ali smo više puta odlučniji da stvari energično i juridički *uvjetujemo*, negoli da ih pastoralnom razboritošću i ljudskim zalaganjem plodonosno *promičemo*. Nije važno što mnogi takvi svećenici nisu toga svjesni, činjenica je da oni drastično kidaju s modelom *Crkve-velikog naroda* i objektivno požuruju model *Crkve-malog stada* (s time da iz prevelike doze juridizma u njihovim postupcima mogu uslijediti pogibelji i za sam pojam *malog stada*). Za prihvaćanje u životno, puno crkveno zajedništvo onih koji su zakasnili da svoje djetinje krštenje dovedu do pune životne svijesti u mladenačkoj dobi, radi se na žalost u našoj Crkvi veoma malo, traži se i poduzima u tom smjeru jedva što. Gotovo isto treba reći u vezi s organiziranjem katekumenata za odrasle koji bi možda pokušali potražiti put Kristu po krštenju. U toj stvari kao da nemamo mašte. Na taj način i sam pojam *Crkve-malog stada* dolazi u pitanje, a o *Crkvi kvascu* jedva bismo na toj razini mogli i govoriti: bojažljivi se koraci u tom smjeru javljaju u nicanju manjih skupina, koje međutim ne ostaju bez problematičnosti.

Čini se da je sada već nastupio neodloživ čas procjene toga stanja i stvaranja svijesne i odgovorne odluke. Mislim da naša Crkva kao cjelina mora to sve skupa zrelo prosuditi i zacrtati jasne smjernice za budućnost. Hoćemo li ubuduće krstiti i djecu i odrasle samo u *Crkvi-malo stado*, ili ćemo i nadalje voditi računa o *Crkvi velikom narodu*, te sačuvati dovoljno savitljivosti da napuknute trske ne lomimo i stijenja što tinja ne utrremo?

Cilj ovog predavanja nije da daje jasan odgovor na to ključno naše sadašnje pitanje. Želja nam je samo da jasno i nedvosmisleno pitanje postavimo, u svoj njegovoj oštini.

Ne bi nam bilo suviše teško da drastično i brzo raskinemo s prošlošću, s modelom Crkve-velikog naroda. Istina, golemo bismo mnoštvo onih koji se još drže katolicima duboko povrijedili, ražalostili ili razgnjevili, nerijetko bismo se morali pitati je li naš postupak baš sasvim pravedan; pogotovo, da li bi ga naš Gospodin sasvim odobrio; i da li možda — u danim prilikama — ne stavljamo pregolem teret na leđa kojega vjernika, nemajući uvida u svu zamršenost njegove konkretne situacije. Ipak, moramo se ozbiljno pitati, smijemo li, i uolikoj mjeri, preuzeti na sebe odgovornost u ovom povijesnom času za takve dalekosežne raskide, posebno na ovim prostorima i u ovim okolnostima?

Postavlja se jednako pitanje, (ako se odlučimo za model »malog stada«), valja li metoda koja previše olako odbacuje, mjesto da sve sile organizira kako bi što više i što efikasnije sabrala? Metoda postavljanja uvjeta kao glavna pastoralna metoda odgovarala je u stvari modelu »velikog naroda« kad je sociološka stvarnost držala vjernike skupa, i kad skupa-biti nije bilo teško. Smijemo li, u času kad je model »velikog naroda« došao u krizu, jednostavno iz toga modela preuzeti njemu odgovarajuću metodu, da pomoću nje gradimo drugi model? Koji će biti rezultat? Nije li metoda »malog stada«, zapravo, metoda pastira koji ide i traži izgublenu ovcu? Koji traži dodire i prigrljuje, a ne postavlja uvjete?

Htio bih napomenuti još nešto: u modelu Crkve-velikog naroda postojala je uvijek opasnost da se netko prilagodi pod stanovitom prisilom; ili da dušobrižnik — želeći broj — pribjegne također k lukavstvu, ili ga podupre. Toga očito ne smije biti. Sasvim drugo je izmanipulirati krštenje kod onih koji se protive, ili su sasvim indiferentni, a sasvim drugo prihvatiti iskrenu želju i makar slabašnu vjeru, sa sućuti i čovjekoljubljem.

Model Crkve-velikog naroda sigurno više ne može biti vladajući, treba mu u najmanju ruku solidno uz bok staviti »malo stado« i »kvasac«: naše je da tražimo, kako.

Strukturalno je naša Crkva još uvijek naravnana na model »velikog naroda«. Fatalno bi bilo inzistirati samo na »malom stadu« kao na ključnom modelu, ako se prije strukturalno u našu Crkvu ne uvede nešto analogno katekumenatu u staroj Crkvi, neko — strukturalno posve jasno i priznato — mnoštvo *simpatizanata*, ono bi onda hvatalo sve koji gravitiraju oko Crkve u većoj ili manjoj svezanosti.

Svi smo pozvani na razmišljanje i na rad, ali istinski život i uspješnost Crkve jest od Krista Gospodina po Duhu Oživljavatelju. Ne stvaramo mi Crkvu, mi samo ponizno poslužujemo da Bog preko nas djeluje.